

A fiatalok és az egyház

Tíz-husz évenként újra és újra foglalkoztatni kezd bennünket a fiatalság. Ma újra az érdeklődésünk központjába került, szerte a világon, de az egyházon belül is. A ma nyugtalannak, sőt lázadónak mondott fiataljaiból lesznek a holnap felelős felnőttei, a holnapután békés öregjei – talán minden nemzedéknek szembe kell néznie önmagával, amikor az őt megkérdőjelező, s nyomába lépni készülő fiatalok önvizsgálatra készítetik?

A hangnem az egyházon belül is igen eltérő: optimista és pesszimista nézetek vitatkoznak egymással. Többen megkísérelik jellemezni is a ma fiatalságát, s ennek nyomán keresik velük kapcsolatos feladatainkat. Hogyan és mire neveljük őket? Mire tanítanak ők bennünket? Hogyan adjuk át nekik a keresztény hitet, az emberiség kikristályosodott értékeit? Hogyan óvjuk meg őket korunk és koruk veszedelmeitől? Milyen helyet kapnak az egyházban, hogyan gondoskodunk róluk? Mit várnak az egyháztól, milyen egyház alkalmas arra, hogy a fiatalokat befogadja és Isten népének tagjaivá tegye? – Ezek a fő kérdései a fiatalokkal foglalkozó tanulmányoknak.

Az *Entschluss* 1984. 4. számát javarészt az ifjúságnak szenteli. A főszerkesztő, Georg Porschill vezércikkét így kezdi: „A fiatalok világa új arculatot öltött. Jel-szavuk ma már nem a tiltakozás és a kritika, hanem a béke és a közösség. De a szelíd szavak ellenére gyakran idegenül és kiengesztelhetetlenül áll szemben egymással a fiatalok és a felnőttek nemzedéke.”

A lap fiatalok nyilatkozataival kezdődik: elmondják: szenvedéseiket, kudarcaikat, szorongásaikat. Ezután néhány közismert személyiség vallja meg a fiatalokba vetett hitét. Az optimista hangvételű vallomásokat a jezsuita rend volt generálisának, a világszerte ismert Pedro Arrupe atyának nyilatkozata nyitja meg. „Bármilyen módon fejezzék is ki magukat, a fiatalok kritikája hiteles, s nekünk komolyan kell foglalkoznunk vele. Arról tanúskodik, hogy elégedetlenek azzal a civilizációval és társadalommal, amelyet mi felépítettünk. Bármilyen türelmetlen is az idealizmusuk, mégis az élet jele és reménységünk forrása. A mai fiatalok nagylelkűbben vesznek részt embertársaik szolgálatában. A napjainkban eluralkodó egoizmussal szemben ők jobban tudják, hogy az ember elsősorban attól válik önmagává, amit odaad magából, nem pedig attól, amit megszerez magának. Kifinomult érzékük van az emberek jogaira, főleg a legszegényebbekére és az elnyomottakéra; az információ folytonos áradatában élnek, egymással közvetlenebb kapcsolatban, s könnyedén átlépik a faji, földrajzi, politikai, társadalmi és vallási határokat.

Bruno Kreisky volt osztrák kancellár saját fiatalságára emlékezik vissza a lapnak adott interjújában. Úgy látja, hogy az egyes államok szintjén (legalábbis Európában) a társadalmi igazságossághoz közelebb jutottak a növekvő jólétben élő nemzetek. A mai fiataloktól elsősorban azt várja, hogy az egész földön segítsek a javak igazságosabb elosztását, küzdjenek azért, hogy emberi jogokhoz juszanak az elnyomott egyének és népek is.

Franz König bíboros, Bécs érseke szintén saját ifjúságáról vált a lap kérdéseire, majd hitoktatói tapasztalatairól beszél: Tanítványaimnak gyakran föltettem a kérdést: „Honnan tudhatom meg, hogy vallásos vagyok-e vagy sem? Mind-

nyájan meg vagytok keresztelve, de hogy igazán vallásosak vagytok-e vagy sem, azt kívülről nem tudom megállapítani. Erre a kérdésre magatoknak kell válaszolnotok. Amíg az ember nem imádkozik személyesen, addig kérdőjelet tennék a vallásossága mellé. Csak akkor válik tudatos kereszténnyé, ha elkezd egyedül és egészen személyesen imádkozni. Akkor megváltozik valami az életében.” Érdekes választ ad König arra a kérdésre, hogy az egyház gyöngeségei nem tartanak-e sok fiataalt távol az egyháztól: „Krisztus ezt az egyházat és ezt a közösséget akarta létrehozni. Persze sok emberi gyöngeség akad az egyházban, és ez nehezíti a hitet. Ez azonban hozzátartozik a krisztusi örömhír lényegéhez. Az egyházban nem az Én a fontos, hanem a Mi. Talán éppen a fiatalok hidalhatják át legkönnyebben az emberi gyöngeség és az egyház igényeinek szakadékát. Igen, felemások, kényelmesek, tudatlanok, ostobák és nagyképűek vagyunk, s szenvedünk ennek a terhétől. Mégis hirdethetjük Krisztus szavát, és megpróbálhatjuk megélni másokkal együtt. Ez fájdalmas ellentét. De ezt találjuk meg Krisztus megkínzott, tövissel koronázott, vérrel verejtékező arcán is. Az ifjúságot tudom szeretni – Krisztus testében, az egyházban.”

Georg Sporschill a gyakorló lelkipásztor szemszögéből válaszol a kérdésre: hogyan kerülhetnek a felnőttek, a lelkipásztorok közelebb az ifjúsághoz? Egyetlen megoldást ajánl: a pap úgy férközhet a fiatalokhoz, ha elfogadja őket felnőtteknek, és bevonja őket az egyházközség életébe. Három területet talál erre legalkalmasabbnak: igénybe venni a fiatalok segítségét az egyházközség területén élő öregek, betegek, rászorulóknak megsegítésében és gondozásában. Vonják be őket a plébániai közösség életébe, de úgy, hogy a fiatalok cselekvő és felelős feladatokhoz jussanak. A pap tudjon úgy elbeszélgetni a fiatalokkal, mint „férfi a férfival” – megtisztelve őket bizalmával és barátságával.

Felsorolja az ifjúsággal foglalkozó lelkipásztorok leggyakoribb hibáit, amelyek könnyen eredménytelenné teszik különben jószándékú fáradozásukat:

1. A felnőttekkel élnek, a fiatalokkal csak foglalkoznak.
2. Keresik a fiatalok bizalmát, de maguk senkivel sem tudnak bizalmasan elbeszélgetni.
3. Vigasztalnak és bátorítanak másokat, de maguk nem fogadnak el másoktól vigasztalást.
4. Nevelni kívánják a fiatalokat, anélkül, hogy magukat is próbálnák megváltoztatni.
5. Megpróbálják megnyerni a fiatalokat az egyháznak, de nem bíznak igazán Istenben.
6. Imádságra szeretnék tanítani a fiatalokat, anélkül, hogy igazán ismernék őket.
7. Igyekeznek a Szentírást megismertetni velük, de maguknak nincs igazi kapcsolatuk vele.

*

A *Theologisch Praktische Quartalschrift* 1983. 2. számában szintén az ifjúsággal foglalkozik. A legrészletesebb elemzést Wilhelm Zauner adja. Mit remélhet az egyház a mai ifjúságtól? – teszi fel a kérdést már cikkének címében.

A fiatalok mindig a megváltoztatás szándékával léptek be a szüleik és nagyszüleik által kialakított világba. Ma azonban egyáltalán nem akarnak részt venni ebben a világban. Tékozló fiúként elhagyják az atyai házat, úgy, hogy még az örökszüket se kérik ki hazulról. A Shell-cég megbízásából 1981-ben szociológiai felmérést végeztek a nyugatnémet ifjúság körében. E felmérés szerint a mai fiatalok pesszimisták, és nem akarnak felnőtté válni. Az 1970-es évek elejéig a fiatalokat elbűvölte a modern technika a maga újdonságaival. Az egyre újabb,

okosabb, használhatóbb, szebb gépek a hatalom, öröm és szabadság élményével ajándékozták meg a fiatalokat. 1981-ben viszont a megkérdezett fiatalok 76%-a úgy véli, hogy a technika „elpusztítja a környezetet”. Alapjaiban megingott a haladásba vetett hitük. Kétharmaduk nem bízik abban, hogy az emberiség szebb jövő felé halad. Semmibe veszik a technikai fejlődést, az anyagi javak növekedését. „Alternatív életformát” választanak. Régebben bolondultak a motorokért, gépekért, autókért – most újra fölfedezik a természet szépségét. A jövőt pesszimizáló fiatalok jelentős része csatlakozik a különféle tiltakozó mozgalmakhoz. 55%-uk erősen rokonszenvez azokkal, akik tüntetnek az atomerőművek ellen – a futball és diszkórajongókkal viszont csak 38%-uk ért egyet (bár a többiek közül is sokan részt vesznek rendezvényeiken.)

A fiatalok fenyegetettnek, elnyomottnak és idegennek érzik magukat a felnőttek világában. Sokan közülük nem is akarnak felnőtté válni. Mintegy 21%-uk nem kívánja átvenni szüleinek a birtokát, gazdaságát, ingatlanát, 13%-uk nem kíván megházasodni, 7%-uk nem akar szülő lenni. Sokan közülük nehezen fogadják el a munkábaállás kööttségeit, mások a házasság vagy a családalapítás elkötelezettségétől húzódoznak.

Teológiai és antropológiai szempontból egyaránt hasznos és mély elemzést ad a mai ifjúságról Günter Biemer a Freiburgi Érsekség ifjúsági lelkipásztori konferenciáján tartott előadásában (megjelent az Érsekségnek az ifjúsági lelkipásztorokodással foglalkozó kézikönyvében, 1983-ban).

Karl Rahner felosztását követve Biemer öt kulcsfogalomban foglalja össze az ifjúkor jellemzőit.

1. *A fiatalok a titokra utaltak*: megkérdezik maguktól, mi az élet értelme, mit várhatnak másoktól, a világtól, melyek a feladataik és lehetőségeik. – Kérdéseikkel az ember lényegét fejezik ki, hiszen az ember: a titokra rendelt lény, aki önmagát is csak Isten abszolút titkában értheti meg. Jelképe Ábrahám, akit kihív az Úr az ismeretlenbe. Mindnyájuknak szól az az ígélet, amelyet a szabadulást váró választott nép kap a fogságban: „Ne félj, mert megváltottalak, neveden hívlak téged, énym vagy!” (Iz 43, 1.)

Az értékek pluralizmusának, sőt elbizonytalanodásának korában élünk. Ez megnehezíti a fiatalok keresését és döntését is. Mégis – hívja fel a figyelmünket Jean François Six (Christus, 1984. április) – éppen a fiatalok figyelmeztetnek bennünket arra, hogy ne legyünk annyira megelégedettek a magunk bizonyosságaival. „Nem veszélyes-e az – kérdezi –, hogy a felnőttek annyira ragaszkodnak bizonyosságaikhoz, és kategorikusan elutasítanak minden kérdést velük kapcsolatban?” André Glücksmann-ra hivatkozik, aki „europlatonizmus”-nak nevezi a jelenséget: A nyugati világ veszedelmesen bízik a maga gazdasági, hatalmi, ideológiai biztonságában. Élet-halál kérdése számunkra, hogy kilépünk feltétlen biztonságunk tudatából a tudományba, haladásba, gazdasági és politikai hatalomba vetett vak bizalmunkból.

Ne csak a hatalom helyzetéből tudjunk tárgyalni másokkal, hanem egyenrangú félként. Vegyük észre, hogy miben különbözünk másoktól, és mások miben különböznek tőlünk – ne akarjuk, hogy mindenki olyan legyen, mint mi.

2. *A fiatalok szabadságra és önrendelkezésre vágnak* – folytatja Biemer –, szabadulni akarnak a kööttségektől, korlátozásoktól. Fontos, hogy ezzel párhuzamosan meglássák és elvállalják felelősségeiket is. A szabadság nem korlát, hanem ajándék és feladat. A szabadság nem lehet tartalmatlan és fékevesztett. Csak az válhat szabaddá, aki ismeri önmagát és uralkodni tud magán, aki személyes kapcsolatba lépett Istennel és embertársaival, kölcsönös ajándékozásban és elfogadásban.

Az értékek pluralizmusában megnövekedett az egyének szabad döntésének lehetősége és felelőssége is, teszi hozzá Roman Bleistein a fiatalokról szóló cikkében (Stimmen der Zeit, 1983. július). A társadalom ma nem kényszeríti rá a maga értékeit olyan erővel a fiatalokra, mint régebben; életcéljaikat, erkölcsi alapelveiket nem veszik át olyan magától értetődően az egyháztól sem. A mai fiatalok józanul, nem ritkán kiábrándultan élik át azt, hogy szabadságuk kettős, sőt kétes értékű: szabadok arra, hogy maguk válasszák meg saját életformájukat, és azt felelősséggel elvállalják. De szabadok arra is, hogy ezt a lehetőséget elhibázzák, s életüket zátonyra futtassák. A szabadság megnövekedett lehetőségei ma tudatosabb és elszántabb döntés elé állítják a fiatalokat.

Biemer szerint a Biblia a megszabadítás történeteiben mutatja be Isten mindenhatóságát és gondoskodó jóságát. Mindezek azonban Jézus élettörténetében, szenvedésében és halálában teljesebben be, hiszen feltámadásával megtörte a halál uralmát, és emberileg egyébként elképzelhetetlen szabadságot ígért meg.

3. *Érintkezés a kezdődő partnerkapcsolatokban:* A fiatalság egyik jellemzője, hogy a felnőttekkel való kapcsolatokat az egykorúakkal való kapcsolatok váltják fel. Személyiségük alakulásában fontos, hogy a hozzájuk hasonlóak viselkedésében szembetalálkozzanak önmagukkal, átéljék azt, hogy mások elfogadják, megbírálják őket. Az egymást kölcsönösen bizalmukba fogadó emberek közeledése, feltárulkozása, egymásra hagyatkozása elmélyíti a kölcsönös felelősséget, és megnyitja a transzcendencia távlatait. Aki felelősséget vállal másokért, s értékeli, hogy mások is gondoskodnak róla, az már megvalósított valamit az Isten teremtette világ alapszerkezetéből, s könnyebben megnyílik Isten kinyilatkoztatására is.

Jézus azt kéri számon az emberektől Isten ítélőszéke előtt, hogy egymással segítőkészeknek, könyörületeseknek, gondosaknak, jóindulatúaknak bizohytak-e vagy sem (vö. Mt 25.). „Istent soha senki sem látta. Ha szeretjük egymást, Isten bennünk marad.” (1 Ján 4, 12.).

4. *A kudarcok élénke és az optimizmus:* A fiatalok másként élik meg az emberi sorsok zátonyra futását, mint a felnőttek. Általában könnyebben felülkerekedik optimizmusuk, ami – Biemer szerint – rokon az evangélium örömhírének optimizmusával.

Nemegyszer előfordul azonban az ellenkezője is. A fiatalok tervezése nemegyszer csak a közvetlen távlatokra ügyel, életérzésük pedig felszínes s ezért hullámzó – így aztán kudarcaik láttán könnyen kétségbeesnek.

A megalapozatlan optimizmus és a csüggedés között a helyes egyensúlyt azok találják meg könnyebben, akik a keresztyény kinyilatkoztatásban látják életük értelmét és a világ perspektíváit. A keresztyény hit nem kívánja megszépíteni a valóságot, a maga igazi valóságában mutatja be az egész világot, még a zátonyra futást és az erkölcsi sikertelenséget is. Bemutatja a bajokat is, de a világ rendelkezésére bocsátja Isten gyógyító erejét. Krisztus feltámadásával olyan horizont nyílt a világ fölé, amelyben helyet kap a megbocsátás, a kiengesztelődés és a feltámadásba vetett hit.

5. *A jövőbe tekintés:* A fiataloknak még nincs múltjuk, ők a jövő emberei. Ez a tény szoros kapcsolatban áll az evangélium eszkatologikus szemléletével: a keresztyény ember a halálon túlra, Isten örök boldogságára pillantva szemléli életét. Korunk emberét nyomasztja múltjának terhe – jellemző, hogy éppen napjainkban jelentkezett a fiatalság teológiája: a fiatalok nem nyugszanak bele a kilátástalanság hangulatába, ami az emberiséget időről időre hatalmába keríti.

A fiatalok az evangélium alapján jogosan bízhatnak abban, hogy a jövő nem pusztán a felnőttek múltjának meghosszabbítása, hanem teret nyit az új elképzeléseknek, lehetőséget ad új alkotásra és életre. A jövőt végső soron Isten Lelke

irányítja. Minél inkább követik az emberek Isten „ötleteit”, annál jobban érvényesülhet az evangélium történelmi hatása, és a kárhozat történelme üdvösségtörténetté válik. A kétezeréves kereszténységben csak egyes nagy személyiségeket fedezhetünk fel, de egyetlen olyan korszakot, országot vagy népet sem, amelyben példaszerűen megvalósultak volna Krisztus igényei és utasításai.

*

Milyen legyen a jövő egyháza, amely képes befogadni a fiatalokat? S milyenek szeretnék látni a fiatalok az egyházat?

A fiatalok közül ma sokan keresik Istent vagy a természetfölöttit vagy valamilyen vallásos hitet. Becsületes, elkötelezett életre törekednek, szívesen vállalnak áldozatokat másokért, békét és boldogságot keresnek.

Sokan közülük azonban nem érzik otthon magukat az intézményes egyházban – írja Bleistein. A kereszténység csak anonim módon jelentkezik: a keresztény értékeket humánus értékként veszik át, s az egyházak mindennapi gyakorlata nem mindig segíti őket hozzá, hogy ezekben az értékekben a keresztény magvakat felismerjék. A szociális megmozdulásokban keresztény értékek hatnak ugyan, de már nem ismerik föl bennük az egyházas jelleget. Pedig az anonim kereszténység csak úgy maradhat fenn, ha legalább időnként és helyenként néven nevezik a benne ható kegyelmet, s megjelenik benne Isten arca, láthatóvá lesz Krisztus egyháza.

Bleistein több püspök megnyilatkozásán mutatja be, hogyan felelhet meg az egyház ennek a kihívásnak.

Példaként csak a bázeli püspök, Otto Wüst 1983. nagybőjti körlevelét idézzük: „Az egyház jóval nagyobb, mint ami belőle látható, hiszen Jézus Krisztus működik benne. Az egyházban élő emberek vezetnek el bennünket a Jézus Krisztusba vetett hithez. Megtagadhatnánk-e ezt az egyházat? . . . Elengedhetetlenül fontos, hogy a lekipásztorok szoros kapcsolatban legyenek a fiatalokkal, azok különböző csoportjaival. A fiatalok rászorulnak irányításukra és elismerésükre, szükségük van arra, hogy komolyan vegyék és meghallgassák őket. A fiatalokat pedig arra kérem, hogy ne húzódjanak vissza a plébániáktól, s akkor is dolgozzanak együtt lekipásztoraikkal, ha kívánságaikat nem teljesítik vagy csalódás éri őket.”

Lukács László

A pápa nyomában: Svájc

26 kanton (vagy fél-kanton), mind saját alkotmánnyal, saját politikai intézményekkel . . . , négy nyelv (a német, a francia, az olasz és a rätoromán) . . . , semlegesség két világháborúban . . . , banktitok és polgári gazdagság . . . , nemzetközi szervezetek székhelye . . . Mindez Svájc, de Svájc több ennél. Az órapar, a gyógyszer és festékipar központja. Menekültek hazája, amely sokaknak adott új otthont a humanista Rotterdami Erasmustól a legújabb kor emigránsaiig. A Vöröskereszt megszervezője . . . Ám ugyanakkor Svájc nemzeti jövedelmének kisebb részét fordítja a fejlődő országok támogatására, mint bármely fejlett ország (1981-ben a bruttó nemzeti termék 0,24 százalékát) . . .